

PRZYWALIĆ (18) *vb pf*

a jasne.

inf przywalić (1). ◇ *fut* [3 sg przywali.] ◇ 3 pl przywalą (3). ◇ *praet* 3 sg m przywalił (4). ◇ 3 pl m *pers* przywalili (2). *subst* przywaliły (1). ◇ *imp* 2 pl przywalcie (2). ◇ *con* 3 sg f by przywaliła (1). ◇ [3 pl *subst* by przywaliły.] ◇ *con praet* 3 sg m przywaliłby był (1). ◇ *impers praet* przywal(o)no (1). ◇ *part praet act* przywaliwszy (2).

Sł stp notuje, Cn brak, Linde XVI w. (dwa z niżej notowanych przykładów).

1. *Tocząc coś ciężkiego, przybliżyć, przysunąć; advolvere PolAnt, Vulg [co] (5) :*

Zwrot: »przywalić kamień« [w tym: do czego (4), ku czemu (1)] = *advolvere lapidem PolAnt, Vulg; advolvere saxum Vulg [szyk zmienny] (5):* A Iozef wzięwłszy ciáło/ vwinął ie w czyłte prześcierádło. Y położył ie w nowym grobie swoim/ kthory był w łkále wykował/ y thámże przywáliwłszy ku drzwiam grobu kámień wielki/ odłzedł. *BibRadz Matth 27/60 [przekład tego samego tekstu LatHar, WujNT]; (did) Mária Sálome. (–) A namilłze/ což poczniemy? Kiedy do grobu przydziemy? Wiećie iáko wielki kámień [...]. Ktory do drzwi przywálo Kiedy miłtrzá w grob włożono MWilkHist G4; LatHar 702; WujNT Matth 27/60, Mar 15/46.*

2. *Przygniść, przytłoczyć, przydusić [w tym: kogo (11), co (2)] (13) :*

a. *Padając, waląc się na kogoś a. na coś; cadere Vulg (12) :* [król Ludwig] będąc we zbroi nie mógł z błotá wyniść gdy go Koń przywálił *BielSpr 56v; Tym [piorunem Jupiter] vderzył w pośrzodek zuchwalców fwowolnych [tj. olbrzymów chcących dostać się do nieba poprzez stawianie góry na górze]/ A ci ná łzyię łpádli aż do kráiów dolnych. Támże ie rołtrzásnioné góry przywáliły KochMuza 27; Abowiemći oto/ przyidą dni/ w ktore będą mowić: Szczęśliwe nieplodne/ y żywoty ktore nie rodziły/ y pierśi ktore nie karmiły. Tedyć poczną mowić goram; Przywalcie nas: á págorkam; Przykryćie nas. *WujNT Luc 23/30, s. 830; SkarKaz 7a; [A kozłowie [...] usłyszają żalosny głos Syna Człowieczego, [...] gdy będą sami na się żalósnie skarżyli i na góry wołali, by je przywalili przed obliczem Baranka, sędziego straszego OtwinPis 179].**

przywalić czym (1): Niech wzywa [kto chce] Krolá ktory wiátry łkálą Przywálił [tj. boga wiatrów Eola] *KlonFlis B3; [Dách łtał wielki ná bálkách/ łátwy ku zwátleniu/ [...] Z ogromnym tám rumorem ku źemie łie wáli/ A łobą łilá Gréków łzóroko przywáli [Danaum super agmina late incidit II 467]. VergKoch 50].*

Zwroty: »przywalić ciężarem« (1): Niełczęścíe mégo łyná [syna *Andromachy, Astyanaksa*] dochodźi požarem: Niźby go miał przywálić oyciec [tj. *Hektor*] łwym ciężarem/ Wolę/ iż zginie indźieý gdzieżkolwiek mu pádnie *GórnTroas 48.*

[»ku ziemi przywalić«: Potym wbieżał miedzy Nogi Słoniowe/ tamże pod nim będąc/ zábił go: ták że go [słóń] ku źiemie przywálił [cecidit in terram] *Leop 1.Mach 6/46 (Linde).*]

Przen (5) : GDy był Pan Bog Lutherá wzbudził/ chciał áby Antykryłtow Kościół był przezeń obálon/ ták żeby nie od fundámentu począł/ ináczey ten zgniły dom przywáliłby go był obáleniem łwem/ ále od dáchu począł [...] wálić ten dom. *GrzegRóżn F4; Y rádniey łobie obierác vtrapienie z wiernymi Chriłtufowymi: niźli Sodomłkie rołkołzy/ y Egipłłkie przyłmáki/ w tym záwiedźionym/ y pomiełzányym Bábilonie/ ktoremu w rychle tych iego wczáłow/ y rołkołzy wytchnąc przyidzie/ gdy*

go plagi gniewu pánfkiego/ áz do końca przywála *NiemObr* 180; Ktorey [*ziemi węgierskiej*] gránice fą wam murem práwie mocnym/ Kráiom ták południowym zachodnym pułnocnym. Ktore mury ieźliże fię ná was obála/ To pewna że was cięźzko hániebnie przywála. *CzahTr* E4, G2.

przywalić czym (1): Aták tą fwoią rzeczą nową y fłowy nowymy fwymi/ iáko gliną dziwnie vmielzáną fundámient prawdziwy w fłowie Bożym opifány gwałtownie przywálili y przed ludźmi zákryli *CzechEp* 232.

a. [*Powalić się, rozłożyć się, rozciągnąć, wypełniając sobą jakąś przestrzeń [czym]*]: Wiefczká/ fztuki ze zboża z miodu przypráwioné Dla wfpienia porzuci: on [*Cerber*] zgłodzony wiele/ Porwie te/ otworzywfy trzy wielkie gardźiele: Zátym fie wnet ogromny ná ziemię obáli/ A sílá frogim grzbietem iáfkiniéy przywáli [*fusus humi totoque ingens extenditur antro* VI 424]. *VergKoch* 165.]

b. *Spychając a. rzucając coś ciężkiego na coś, zablokować wejście, gdzie ktoś się znajduje* (1) :

Zwrot: »przywalić kamieniem« (1): Nieprzyiaćiele moi frodze mię prześládowali/ łowiąc mię iáko ptaká bez przyczyny. Zámknęli żywot moy w ftudni y przywálili mię kámieniem [*proiecerunt lapidem*]. *BibRadz Thren* 3/53.

Synonimy: 2. przygnieść, przylec, przypaść, przytłoczyć, przytłuc.

Formacje współrdzenne cf **WALIĆ**.

Cf **PRZYWALONY**